

Kserostomijas riska faktori: sistemātisks literatūras pārskats

Baiba Grīnberga, Ilze Maldupa, Anda Brinkmane

Rīgas Stradiņa universitāte, Terapeitiskās stomatoloģijas katedra, Latvija

Ievads. Siekalas ir galvenais elements, kas nodrošina mutes dobuma cieto un mīksto audu veselību, un samazināts to daudzums rada slimības, kas ietekmē dzīves kvalitāti. Literatūrā nav pilnīgas informācijas par hiposalivācijas iemesliem, kas apgrūtina iespēju klīnicistiem agrīni izvērtēt pacienta risku.

Darba mērķis. Noskaidrot, kuras slimības un kādu medikamentu lietošana veicina kserostomijas attīstību pieaugušo pacientu populācijā bez iedzimtām ģenētiskām slimībām.

Metodes. Publikāciju meklēšana tika veikta *PubMed*, *Science Direct*, *EBSCO*, *SAGE*, *ProQuest* un *The Cochrane Library* datubāzēs un manuāli. Pēc iepriekš sastādītu iekļaušanas un izslēgšanas kritēriju pielietošanas tika atlasīti prospektīvi un retrospektīvi kohorta pētījumi, kur ilgstoši novēroti pieauguši pacienti ar slimībām, salīdzinot ar veselu populāciju, kā arī sistemātiski literatūras pārskati ar randomizētu kontrolētu pētījumu metaanalīzēm, kur analizēti medikamentu lietošanas blakusefekti. Kvalitāti divi autori neatkarīgi novērtēja pēc uz *The Cochrane Collaboration* ieteikumiem un atbilstoši dizainiem STROBE un PRISMA vadlīnijām balstītiem autoru izstrādātiem kritērijiem. Ņemot vērā pētījumu heterogenitāti, dati no katras iekļautās publikācijas tika iegūti, pārbaudīti un analizēti atsevišķi, rezultātus izsakot ar RR vai OR (95%TI) vērtībām.

Rezultāti. No sākotnēji atrastiem 380 rakstiem pārskatā iekļauti 22 vidējas un augstas kvalitātes kohorta pētījumi un metanalīzes. Kā potenciāli kserostomijas riska faktori identificētas slimības – cukura diabēts (RR = 1,65–8,48; 95% TI = 1,02–5,19), HIV infekcija (RR = 1,47– 2,78; 95% TI = 1,09–5,34), ēšanas traucējumi (RR = 1,02– 4,43; 95% TI = 1,02–10,16), asins slimības un to ārstēšana (RR = 2,46; 95% TI = 1,22–5,04), un medikamentu lietošana – antidepressanti (OR = 1,68– 4,10; 95% TI = 1,31–10,21), A tipa botulīna toksīns (OR = 2,54; 95% TI = 1,42–4,55), antihistamīni (OR = 3,77; 95% TI = 1,75– 8,14), astmas terapija (OR = 3,00– 4,60; 95% TI = 2,70–3,34) un opioīdi (OR = 10,14; 95% TI = 3,14–32,76).

Secinājumi. Ir atrastas vairākas slimības un medikamenti, kuri paaugstina kserostomijas risku, tomēr nepieciešams veikt prospektīvus kohorta pētījumus, kuros hiposalivāciju novērtētu ar objektīvām diagnostikas metodēm, lai apstiprinātu šī pārskata rezultātus, kā arī lai konstatētu citus kserostomijas iemeslus.